

Ισίδωρος Πηλουσιώτης & Κύριλλος Αλεξανδρείας: Μια μελέτη

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ειρήνη Αρτέμη, *Ἡ περί τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ διδασκαλία Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτη καί ἡ σχέση της μέ τή διδασκαλία τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας [Învățătura despre Dumnezeu Cel în Treime a lui Pelusiotul și relația ei cu învățătura lui Chiril al Alexandriei]*, Διδακτορική διατριβή, Αθήνα 2012, σσ.490.

Λέγεται, μεταξύ των Ρουμάνων, ότι η ελληνική θεολογική σχολή βρίσκεται σε κατάπτωση από τα παλαιά ύψη που βρισκόταν, ότι η ακαδημαϊκή ακρίβεια της θεολογικής μελέτης, κάτι το υπονοούμενο και σταθερό στα ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια της Δύσης, λείπει από την σύγχρονη Ελλάδα, αν όχι εξολοκλήρου, τουλάχιστον σε υπερβολικό ποσοστό, και αν θέλει κανείς να κάνει μία σοβαρή μελέτη και διδακτορική έρευνα, δεν πάει στους Έλληνες, αλλά παίρνει τον δρόμο της σπουδαγμένης Δύσης. Εάν είναι έτσι τα πράγματα, δεν είμαι εγώ ο πιο κατάλληλος να το επιβεβαιώσει. Αυτό που μπορώ, όμως, να διαβεβαιώσω είναι, ότι το διδακτορικό ότι για το οποίο κάνω λόγω αντικρούει, μπορεί και σαν εξαίρεση, αυτή την φήμη και είναι ένα έργο υψηλής ακαδημαϊκής ποιότητας, αν θέλουμε να χρησιμοποιούμε τα κριτήρια της επιστημονικής δυτικής αυστηρότητας, και, ταυτόχρονα, μία καλή ομολογία της αιωνίας πίστεως της Ανατολικής Εκκλησίας.

Το διδακτορικό της Ειρήνης Αρτέμη με τον τίτλο, *Ἡ περί τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ διδασκαλία Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτη καί ἡ σχέση της μέ τή διδασκαλία τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας* [*Învățătura despre Dumnezeu Cel în Treime al lui Pelusiotul și relația ei cu învătătura lui Chirilă al Alexandriei*], είναι γραμμένο στην Θεολογική Σχολή του Παν/μίου Αθηνών, κάτω από την καθοδήγηση, αρχικά, του κ. καθηγητού Σκουτέρη, και μετά από την ασθένεια και τον θάνατο του, του Σεβασμιωτάτου Χρυσοστόμου- Γεωργίου Σαββάτου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, όπως μαθαίνουμε από την Εισαγωγή (σ. 7-12).

Η συγγραφέας σχεδιάζει και καταφέρνει να κάνει μία αναλυτική και πλήρης ανάλυση της τριαδολογικής διδασκαλίας του Αγίου Ισιδώρου του Πηλουσιώτου σε σχέση με την διδασκαλία του Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας. Στο κέντρο του έργου βρίσκεται η διδασκαλία περί της Αγίας Τριάδος του Ισιδώρου, αλλά και ο

επηρεασμός που είχε αυτός ο Άγιος πάνω στον Κύριλλο Αλεξανδρείας στην κατεύθυνση της τριαδολογίας. Σ' αυτή την συγκριτική προσπάθεια, η συγγραφέας ομολογεί ότι η μεγαλύτερη δυσκολία ήταν η διαφορετική φύση των κειμένων των δύο: το σώμα των επιστολών του Αγίου Ισιδώρου του Πηλουσιώτου έχει μια δεσπόζουσα παιδαγωγική ιδέα, ερμηνευτική και προτρεπτική, ενώ τα έργα του Κυρίλλου Αλεξανδρείας είναι εκ φύσεως τους θεολογικά. Σε αυτή την δυσκολία προστίθεται και η ανισότατη ποσότητα του τριαδιολογικού λόγου στους δυο πατέρες. Παρ' όλα αυτά, η Ειρήνη Αρτέμη καταφέρνει να βρει μια γέφυρα μεταξύ των δυο πατέρων της Εκκλησίας, μέσω μιας προσεκτικής εξέτασης όλων των έργων διατηρημένων όλους αυτούς τους αιώνες.

Μετά από μία Εισαγωγή (σ. 20-44) στο θεολογικό πλαίσιο της εποχής στη οποία έζησαν οι Άγιοι Ισίδωρος και Κύριλλος, όπως και στην σχετική βιογραφία των δύο, η συγγραφέας κάνει μία γενική περίληψη της διδασκαλίας της πίστεως κατά το όραμα των δυο πατέρων (Κεφ. 1, σ. 44-86) σε δυο ξεχωριστά υποκεφάλαια, αλλά με συχνές αναφορές στις αμοιβαίες επιρροές, σε κοινές ομολογίες της πίστεως.

Το δεύτερο κεφάλαιο με τον τίτλο «Επιρροές στη διδασκαλία- θεολογία του Αγίου Ισιδώρου του Πηλουσιώτου και του Κυρίλλου Αλεξανδρείας» (σ. 87-121) έχει, και αυτό, έναν χαρακτήρα «προετοιμαστικό», δείχνοντας τις πηγές ή τις πιθανές πηγές της θεολογικής σκέψεως των δυο. Είναι πάρα πολύ σημαντικές οι παραπομπές σε συγκεκριμένους όρους με θεολογική σημασία, η συγγραφέας κάνοντας όχι μόνο γενικές περιλήψεως του τύπου «Ξεκάθαρα, ο Ισίδωρος επηρεάστηκε από τη θεολογία της πρώτης οικουμενικής συνόδου» (σ.89) , αλλά και συγκεκριμένες σε ό, τι αφορά την προέλευση αυτών των όρων π.χ πλάτυνσις (σ.90-92) ή την σειρά, ξεχωριστά αναλυμένη (σ.111-121), φύσις - υπόστασις- πρόσωπον. Οι πιο συχνές παραπομπές είναι, εκτός από την Αγία Γραφή, στους Αγίους Μέγα Βασίλειος, Γρηγόριο Θεολόγο, Μέγα Αθανάσιο και Γρηγόριο Νύσσης. Στην ανάλυση του σώματος των επιστολών του Ισιδώρου, η Ειρήνη Αρτέμη κάνει αξιοσημείωτη την «καθαρή» ομοίωση μεταξύ της ερμηνευτικής προσπάθειας του Ισιδώρου και του Ιωάννου Χρυσοστόμου (σ.96).

Το πιο σημαντικό μέρος του έργου είναι όμως τα κεφάλαια 3 (Το μυστήριο της ένωσης (ενότητας) και της διάκρισης μεταξύ των Προσώπων της Αγίας Τριάδος, κατά του Ισιδώρου του Πηλουσιώτου και Κυρίλλου Αλεξανδρείας- σ.122-226), 4 (Ο τρόπος ύπαρξης του Υιού και του Αγίου Πνεύματος- σ.227-326) 5 (Η αποκάλυψη και η γνώση του Θεού του εν Τριάδι, κατά της διδασκαλίας του Ισιδώρου του Πηλουσιώτου και Κυρίλλου Αλεξανδρείας. Αποκάλυψη και θεολογία- σ. 327-414), στα οποία η συγγραφέας παρουσιάζει δομικά και επιχειρηματολογικά με τη βοήθεια των παραπομπών την τριαδολογική θεολογία των δύο πατέρων. Είναι αξιόλογο και αξιέπαινο ότι, σε αυτά τα ουσιώδη κεφάλαια του έργου, η παραπομπή

σε δευτερεύουσα βιβλιογραφία ελάχιστη, ενώ η παραπομπή στις πηγές των πατέρων είναι πανταχού παρούσα. Ουσιαστικά, η συγγραφέας φέρνει στο παρών τους δυο πατέρες τις Εκκλησίας, σε μία εξαιρετική διάλεξη θεματικά κατευθυνόμενη, χωρίς να λείπει η ερμηνευτική προσέγγιση των κειμένων. Από αυτή την άποψη, έχουμε μπροστά μας ένα έργο ακριβές, συνεπές και καθορισμένο να ξεκαθαρίζει τα πράγματα με έναν τρόπο σχεδόν διδακτικό.

[Συνεχίζεται]